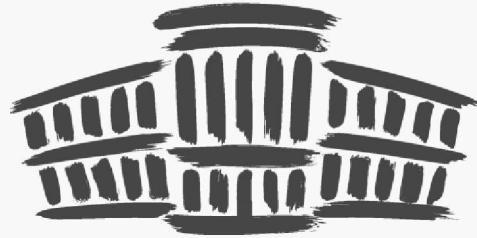

Суботица
SZABADKA
SUBOTICA
SUBOTICA
2022

**11. МЕЂУНАРОДНА МЕТОДИЧКА
КОНФЕРЕНЦИЈА**
ПРОМЕНА ПАРАДИГМЕ
У ОБРАЗОВАЊУ И НАУЦИ

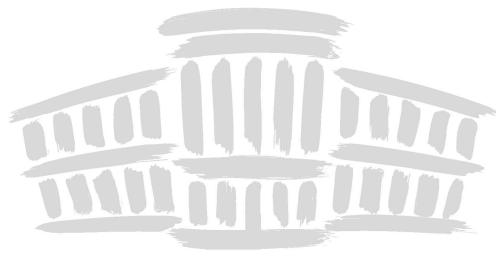
**11. NEMZETKÖZI MÓDSZERTANI
KONFERENCIA**
PARADIGMÁVÁLTÁS
AZ OKTATÁSBAN ÉS A TUDOMÁNYBAN

**11. MEĐUNARODNA METODIČKA
KONFERENCIJA**
PROMENA PARADIGME
U OBRAZOVANJU I NAUCI

**11TH INTERNATIONAL
METHODOLOGICAL CONFERENCE**
CHANGING PARADIGMS
IN EDUCATION AND SCIENCE

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ НА МАЂАРСКОМ НАСТАВНОМ ЈЕЗИКУ У СУБОТИЦИ
ÚJVIDÉKI EGYETEM MAGYAR TANNYELVŰ TANÍTÓKÉPZŐ KAR, SZABADKA
SVEUČILIŠTE U NOVOM SADU UČITELJSKI FAKULTET NA MADARSKOM NASTAVNOM JEZIKU U SUBOTICI
UNIVERSITY OF NOVI SAD HUNGARIAN LANGUAGE TEACHER TRAINING FACULTY, SUBOTICA

11. Међународна методичка конференција

Промена парадигме у образовању и науци

Zbornik radova

Датум одржавања: 3–4. новембар 2022.

Место: Учитељски факултет на мађарском наставном језику,
Суботица, ул. Штросмајерова 11., Република Србија.

11. Nemzetközi Módszertani Konferencia

Paradigmaváltás az oktatásban és a tudományban

Tanulmánygyűjtemény

A konferencia időpontja: 2022. november 3–4.

Helyszíne: Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar,
Szabadka, Strossmayer utca 11., Szerb Köztársaság.

11. Međunarodna metodička konferencija

Promena paradigme u obrazovanju i nauci

Zbornik radova

Datum održavanja: 3–4. novembar 2022.

Mesto: Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku,
Subotica, ul. Štrosmajerova 11., Republika Srbija.

11th International Methodological Conference

Changing Paradigms in Education and Science

Papers of Studies

Date: November 3-4, 2022

Address: Hungarian Language Teacher Training Faculty, University of Novi Sad,
Subotica, Strossmayer str. 11, Republic of Serbia

Суботица – Szabadka – Subotica – Subotica

2022

Издавач
Универзитет у Новом Саду
Учитељски факултет на мађарском наставном језику
Суботица

Kiadó
Újvidéki Egyetem
Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar
Szabadka

Izdavač
Sveučilište u Novom Sadu
Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku
Subotica

Publisher
University of Novi Sad
Hungarian Language Teacher Training Faculty
Subotica

Одговорни уредник / Felelős szerkesztő /
Odgovorni urednik / Editor-in-chief
Josip Ivanović

Уредници / Szerkesztők / Urednici / Editors
Márta Törteli Telek
Éva Vukov Raffai

Технички уредник / Tördelőszerkesztő /
Tehnički urednik / Layout editor
Attila Vinkó
Zsolt Vinkler

+381 (24) 624 444
magister.uns.ac.rs/conf
method.conf@magister.uns.ac.rs

ISBN 978-86-81960-20-2

Председавајући конференције

Јосип Ивановић
в.д. декан

Predsjedatelj konferencije

Josip Ivanović
v.d. dekan

A konferencia elnöke

Josip Ivanović
mb. dékán

Conference Chairman

Josip Ivanović
acting dean

Организациони одбор / Szervezőbizottság /
Organizacijski odbor / Organizing Committee

Председници / Elnökök / Predsjednici / Chairperson

Márta Törteli Telek
University of Novi Sad, Serbia

Éva Vukov Raffai
University of Novi Sad, Serbia

Чланови организационог одбора /A szervezőbizottság tagjai /
Članovi Organizacijskoga odbora / Members of the Organizing Committee

Fehér Viktor
University of Novi Sad, Serbia

Márta Takács
University of Novi Sad, Serbia

Eszter Gábrity
University of Novi Sad, Serbia

Judit Raffai
University of Novi Sad, Serbia

Beáta Grabovac
University of Novi Sad, Serbia

Márta Törteli Telek
University of Novi Sad, Serbia

Szabolcs Halasi
University of Novi Sad, Serbia

Zsolt Vinkler
University of Novi Sad, Serbia

Rita Horák
University of Novi Sad, Serbia

Attila Vinkó
University of Novi Sad, Serbia

Laura Kalmár
University of Novi Sad, Serbia

Éva Vukov Raffai
University of Novi Sad, Serbia

Cintia Juhász Kovács
University of Novi Sad, Serbia

Zsolt Námesztovszki
University of Novi Sad, Serbia

János Samu
University of Novi Sad, Serbia

Секретарице конференције
A konferencia titkárője
Tajnice konferenciјe
Conference Secretary

Brigitta Búzás
University of Novi Sad, Serbia

Viola Nagy Kanász
University of Novi Sad, Serbia

Уреднички одбор конференције
A konferencia szerkesztőbizottsága
Urednički odbor konferencije
Conference Editorial Board

Fehér Viktor
University of Novi Sad, Serbia

Laura Kalmár
University of Novi Sad, Serbia
(International Scientific Conference)

Cintia Juhász Kovács
University of Novi Sad, Serbia
(ICT in Education Conference)

Zsolt Námesztovszki
University of Novi Sad, Serbia
(ICT in Education Conference)

Judit Raffai
University of Novi Sad, Serbia
(International Scientific Conference)

Márta Törteli Telek
University of Novi Sad, Serbia
(International Methodological Conference)

Éva Vukov Raffai
University of Novi Sad, Serbia
(International Methodological Conference)

Научни и програмски одбор
Tudományos programbizottság
Znanstveni i programski odbor
Scientific and Programme Committee

Председник / Elnök / Predsjednica / Chairperson

Judit Raffai
University of Novi Sad, Serbia

Чланови научног и програмског одбора
A tudományos programbizottság tagjai
Članovi znanstvenog i programskog odbora
Members of the Programme Committee

Milica Andevski
University of Novi Sad,
Serbia

Éva Borsos
University of Novi Sad,
Serbia

Noémi Görög
University of Novi Sad,
Serbia

László Balogh
University of Debrecen,
Hungary

Benő Csapó
University of Szeged,
Hungary

Katinka Hegedűs
University of Novi Sad
Serbia

Edmundas Bartkevičius
Lithuanian University, Kauno,
Lithuania

Eva Dakich
La Trobe University, Melbourne,
Australia

Erika Heller
Lóránd Eötvös University,
Budapest, Hungary

Ottó Beke
University of Novi Sad
Serbia

Zoltán Dévavári
University of Novi Sad,
Serbia

Rita Horák
University of Novi Sad,
Serbia

Stanislav Benčič
University of Bratislava,
Slovakia

Péter Donáth
Lóránd Eötvös University,
Budapest, Hungary

Hargita Horváth Futó
University of Novi Sad,
Serbia

Annamária Bene
University of Novi Sad,
Serbia

Róbert Farkas
University of Novi Sad,
Serbia

Éva Hózsa
University of Novi Sad,
Serbia

Emina Berbić Kolar
Josip Juraj Strossmayer
University of Osijek,
Croatia

Dragana Francišković
University of Novi Sad,
Serbia

Szilvia Kiss
University of Kaposvár,
Hungary

Rózsa Bertók
University of Pécs,
Hungary

Olivera Gajić
University of Novi Sad,
Serbia

Anna Kolláth
University of Maribor,
Slovenia

Radmila Bogosavljević
University of Novi Sad,
Serbia

Dragana Glušac
University of Novi Sad,
Serbia

Cintia Juhász Kovács
University of Novi Sad,
Serbia

Elvira Kovács
University of Novi Sad,
Serbia

Mitja Krajnčan
University of Primorska, Koper,
Slovenia

Imre Lipcsei
Szent István University, Szarvas,
Hungary

Lenke Major
University of Novi Sad
Serbia

Sanja Mandarić
University of Belgrade,
Serbia

Pirkko Martti
University of Turku, Turun
Yliopisto, Finland

Damir Matanović
Josip Juraj Strossmayer
University of Osijek,
Croatia

Éva Mikuska
University of Chichester,
United Kingdom

Vesnica Mlinarević
Josip Juraj Strossmayer University
of Osijek, Croatia

Margit Molnár
University of Pécs,
Hungary

Ferenc Németh
University of Novi Sad,
Serbia

Siniša Opić
University of Zagreb,
Croatia

Slavica Pavlović
University of Mostar,
Bosnia and Herzegovina

Lidija Pehar
University of Sarajevo,
Bosnia and Herzegovina

Andelka Peko
Josip Juraj Strossmayer
University of Osijek,
Croatia

Valéria Pintér Krekić
University of Novi Sad,
Serbia

Ivan Poljaković
University of Zadar,
Croatia

Zoltán Poór
University of Pannonia,
Veszprém, Hungary

Vlatko Previšić
University of Zagreb,
Croatia

Zoran Primorac
University of Mostar,
Bosnia and Herzegovina

Ivan Prskalo
University of Zagreb,
Croatia

Ildikó Pšenáková
University of Trnava,
Slovakia

Judit Raffai
University of Novi Sad,
Serbia

János Samu
University of Novi Sad,
Serbia

László Szarka
University Jan Selyeho, Komárno,
Slovakia

Svetlana Španović
University of Novi Sad,
Serbia

Márta Takács
University of Novi Sad,
Serbia

Viktória Zakinszky Toma
University of Novi Sad
Serbia

János Tóth
University of Szeged,
Hungary

Vesna Vučinić
University of Belgrade,
Serbia

Éva Vukov Raffai
University of Novi Sad,
Serbia

Smiljana Zrilić
University of Zadar,
Croatia

Julianna Zsoldos-Marchis
Babeş-Bolyai University,
Cluj-Napoca,
Romania

Рецензенти / Szaklektorok / Recenzenti / Reviewers

Ottó Beke
(University of Novi Sad, Serbia)

Annamária Bene
(University of Novi Sad, Serbia)

Eszter Gábrity
(University of Novi Sad, Serbia)

Noémi Görög
(University of Novi Sad, Serbia)

Szabolcs Halasi
(University of Novi Sad, Serbia)

Katinka Hegedűs
(University of Novi Sad, Serbia)

Rita Horák
(University of Novi Sad, Serbia)

Josip Ivanović
(University of Novi Sad, Serbia)

Laura Kalmár
(University of Novi Sad, Serbia)

Elvira Kovács
(University of Novi Sad, Serbia)

Valéria Krekity Pintér
(University of Novi Sad, Serbia)

Ana Lehocki-Samardžić
(J. J. Strossmayer University in Osijek)

Lenke Major
(University of Novi Sad, Serbia)

Laura Kalmár
(University of Novi Sad, Serbia)

Ferenc Németh
(University of Novi Sad, Serbia)

Zoltán Papp
(University of Novi Sad, Serbia)

Leonóra Povázai-Sekulić
(University of Novi Sad, Serbia)

Judit Raffai
(University of Novi Sad, Serbia)

János Samu
(University of Novi Sad, Serbia)

Márta Takács
(University of Novi Sad, Serbia)

Viktória Zakinszky Toma
(University of Novi Sad, Serbia)

Аутори сносе сву одговорност за садржај радова. Надаље, изјаве и ставови изражени у радовима искључиво су ставови аутора и не морају нужно представљати мишљења и ставове Уредништва и издавача.

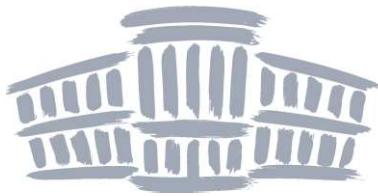
A kiadványban megjelenő tanulmányok tartalmáért a szerző felelős. A kiadványban megjelenő írásokban foglalt vélemények nem feltétlenül tükrözik a Kiadó vagy a Szerkesztőbizottság álláspontját.

Autori snose svu odgovornost za sadržaj radova. Nadalje, izjave i stavovi izraženi u radovima isključivo su stavovi autora i ne moraju nužno predstavljati mišljenja i stavove Uredništva i izdavača.

The authors are solely responsible for the content. Furthermore, statements and views expressed in the contributions are those of the authors and do not necessarily represent those of the Editorial Board and the publisher.

СПОНЗОРИ КОНФЕРЕНЦИЈЕ / A KONFERENCIÁK TÁMOGATÓI / POKROVITELJI
KONFERENCIJE/ CONFERENCE SPONSORS

IRENA KLASNIĆ, MARINA ĐURANOVIĆ, TOMISLAVA VIDIĆ
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Republika Hrvatska
irena.klasnic@ufzg.hr, marina.duranovic@ufzg.hr, tomislava.vidic@ufzg.hr

PROMJENA PARADIGME OCJENJIVANJA – ISKORAK U NEPOZNATO

Sažetak

Neizostavan dio promišljanja o odgojno-obrazovnoj teoriji i praksi je ocjenjivanje učenika. Bilo da se izražava brojkom ili slovom, ocjena šalje poruku učenicima, učiteljima, roditeljima, znanstvenicima, kreatorima obrazovnih politika, lokalnoj zajednici. Znanstvena i stručna javnost nema usuglašena gledišta o tome što bi ocjena, koja predstavlja multidimenzionalni konstrukt, trebala predstavljati. Brojna istraživanja ukazuju na velike varijacije među učiteljima u valjanosti i pouzdanosti ocjena koje dodjeljuju učenicima. Nerijetko se uz ocjene i ocjenjivanje vežu negativne konotacije i emocije svih dionika odgojno-obrazovnog procesa.

Veća osviještenost, pripremljenost i kompetentnost učitelja i nastavnika u području dokimologije je neophodna kako bi se, ako je potrebno, mijenjala paradigma ocjenjivanja. Pluralizam dokimoloških rješenja koja su nastala na osnovi brojnih kvantitativnih, a danas sve više i kvalitativnih istraživanja otvaraju prostor za pomake naprijed.

Ključne riječi: dokimologija, ocjenjivanje, pluralizam, učenici, učitelji

1. Uvod

Uobičajena praksa u većini školskih sustava diljem svijeta je ocjenjivanje učenika. Ocjenjivanje je jedan od segmenata nastavnog procesa, iznimno značajan za sve dionike tog procesa. Bilo da se izražava brojkom ili slovom, ocjena šalje određenu poruku. Ocjena se dodjeljuje za postignute rezultate prema dogovorenim kriterijima, a proučava se u okviru dokimologije, znanosti o ocjenjivanju (Matijević, 2004). Može li se ocjenom vjerno prikazati uspješnost i kompetentnost učenika u određenom području? Treba li ocjena odražavati motivaciju za napredak, postignuće ili uloženi trud u stjecanje novih znanja i vještina? Želi li se započeti rasprava o nekom aspektu obrazovanja, dovoljno je samo propitati način na koji učitelji ocjenjuju (Guskey i Brookhart, 2019).

Iako je ocjena važna učenicima, učiteljima, roditeljima, znanstvenicima, kreatorima obrazovnih politika, lokalnoj zajednici, poruka koju ona šalje nerijetko poprima sasvim različita značenja za različite subjekte. Učinkovito ocjenjivanje koje se ogleda u suglasju ocjena i stvarnih postignuća učenika može koristiti svim dionicima u obrazovanju i kreatorima politike (Arsyad Arrafii, 2019). Obrazovne politike pokušavaju usustaviti i ujednačiti kriterije ocjenjivanja raznim pravilnicima, smjernicama ili priručnicima, ali i u takvim zakonskim okvirima tko se ne bi složio s činjenicom da ocjena dobar (3) nema uvijek isto značenje.

Upis u željenu školu ili fakultet, dobivanje stipendije ili školarine, osiguravanje smještaja u učeničkom ili studentskom domu nerijetko ovisi o ocjenama. I u obiteljskom kontekstu, ocjena je često povezana s dobivanjem ustupaka, nagradama (u obliku odjeće, bicikla, novčanog iznosa), povlasticama. Potencijalni poslodavci prilikom zapošljavanja uzimaju u obzir ocjene koje su učenici ostvarili tijekom školovanja, osiguravateljske kuće umanjuju iznos osiguravanja automobila (Feldman, 2018). Očito, važnost ocjene prelazi okvire obrazovnog konteksta.

Tijekom povijesti, testiranje i ocjenjivanje učenika bilo je prvi i najočitiji način osiguravanja ispravnog funkciranja obrazovnog sustava, a ujedno i sredstvo kontrole kvalitete (Gergen i Gill, 2020). I danas, ocjenjivanje je jedna od najukorijenjenijih praksi u obrazovnim sustavima diljem svijeta, a ocjene su nedvojbeno u središtu obrazovnih iskustava učenika (Cheng i sur., 2020). Svi nosimo

određena iskustva vezana za ocjene koje smo dobivali tijekom svog školovanja: radost i zadovoljstvo zbog ostvarenog uspjeha, iščekivanje povratne informacije, neizvjesnost i nesigurnost u svoje znanje i sposobnosti. Uz ocjene i ocjenjivanje vežu se i negativne konotacije i emocije svih dionika odgojno-obrazovnog procesa, nerijetko su nezadovoljni učenici, roditelji, ali i učitelji.

Elstad (2010) naglašava kako je škola moćna institucija kroz koju društvo signalizira učenicima da je obrazovno postignuće važno za društveni status i poštovanje, klasificira učenike prema školskom uspjehu i poslijedno ih raspoređuje u obrazovne staze s različitim akademskim zahtjevima konstruirajući obrazovnu hijerarhiju među njima.

U dokimologiji, razlikujemo sumativno i formativno (pr)ocjenjivanje. Formativnim procjenjivanjem pružaju se specifične informacije o snagama i poteškoćama učenika kako bi mu se pomoglo u učenju, dok se sumativnim procjenjivanjem utvrđuje u kojoj mjeri je učenik dosegnuo određene kompetencije te se najčešće provodi na kraju nekog odgojno-obrazovnog ciklusa.

2. Ocjena

*Ocjene su toliko moćne i važne za učionice i škole
da ih se nitko ne usuđuje dirati!*
(Feldman, 2018, str. 21)

Uvijek aktualno pitanje, u dokimološkim krugovima je: Trebaju li ocjene uopće? Učenici će učiti ako za svoj *rad* neće dobivati ocjenu, to najbolje pokazuju primjeri nekih alternativnih škola u koje učenici rado dolaze, istražuju, usvajaju nove vještine i znanja, a za to ne dobiju ocjenu.

Dio stručnjaka smatra kako bi se ocjene trebale temeljiti na akademskom uspjehu učenika ili njihovim ovladavanjem ishodima učenja bez uzimanja u obzir čimbenika kao što su uloženi napor i radne navike jer to djeluje zbumujuće na ocjenjivanje (Dyrness i Dyrness, 2008; Wormeli, 2006). Unatoč preporukama nekih stručnjaka koji se bave ocjenjivanjem, učitelji ne dodjeljuju uvijek ocjene samo na temelju postignuća nego uzimaju u obzir i druge čimbenike (Randall i Engelhard, 2010). Protivínský i Münich (2018) ističu kako u većini školskih sustava ocjene predstavljaju dogovoren oblik povratne informacije učenicima i njihovim roditeljima o njihovoj uspješnosti i/ili napretku u učenju kako bi i jedni i drugi mogli znati u kojoj mjeri je uloženi trud bio učinkovit te poboljšati svoj daljnji napredak.

Istraživanja ukazuju kako učitelji prilikom ocjenjivanja uzimaju u obzir različite čimbenike kao: razred koji učenici pohađaju (Randall i Engelhard, 2009; Cheng i Sun, 2015; Guskey i Link, 2018), nastavni predmet (Pröitz, 2013), uloženi napor (Tierney, Simon i Charland, 2011), postignuće (Guskey i Link, 2018), ponašanje učenika (Randall i Engelhard, 2010), sposobnosti (Brookhart, 1993), domaće zadaće (Simon i sur., 2010), točnost u predaji zadataka (Guskey i Link, 2018, Simon i sur. 2010), svladavanje ciljeva učenja (Kunnath, 2017), radne navike (Guskey i Link, 2018) ili kombinacije navedenih čimbenika. S tako raznolikim tumačenjima ocjena, za očekivati je da će doći do zabune čak i sukoba među učenicima, učiteljima i roditeljima (Randall i Engelhard, 2010). Ocjene i njihove interpretacije su višedimenzionalne te su pod utjecajem različitih čimbenika, kognitivnih i nekognitivnih, te vrijednosti i uvjerenja koja učitelji imaju (Brookhart i sur., 2016). Određena ocjena učeniku i učitelju može se činiti pravedna, ali roditelj može imati sasvim drugo gledište jer uzima u obzir neke druge komponente ocjene i fokusira se na dalekosežne posljedice koja ta ocjena ima za život njegovog djeteta (npr. upis u željenu školu). Ocjenjivanje bi trebalo imati za cilj poboljšavanje učenja, a ne dobivanje *dobre* ocjene (pri čemu se nerijetko dobrom ocjenom smatra isključivo ocjena odličan).

Ocjena se često smatra odrazom učenika. Shodno tomu, učitelji i roditelji dijete gledaju kroz prizmu ocjene (pa je netko sjajna osoba jer je odličan učenik, dok je netko loš jer ne dobiva izvrsne ocjene, nego dobre). I učenici sebe samoprocjenjuju kroz dobivene ocjene. Pritom valja istaknuti kako „biti dobar“ uglavnom ima u svakodnevnom životu pozitivne konotacije, ali ne i u dokimološkom smislu, gdje se nerijetko „dobar učenik“ izjednačuje s loš, nesposoban, bez dovoljno znanja i umijeća.

Nadalje, ocjenjivanje podrazumijeva kategoriziranje i diferenciranje učenika te se oni eksplicitno ili implicitno rangiraju međusobno (Låftman, Almquist i Östberg, 2013). Promatraljući ulogu ocjene u ostvarivanju vršnjačkih odnosa, čini se da je u školskom kontekstu nerijetko ocjena kriterij odabira prijatelja i sredstvo rangiranja u razrednom kolektivu.

Pozitivna vrijednost ocjene trebala bi biti motivacija učenika na daljnje učenje, ali takva motivacija je ekstrinzična i ne predstavlja pozitivan pedagoški model jer, kako ističe Anderson (2018, str 4.)

„kritičari ocjenjivanja ističu da više raditi kako bi se postigle bolje ocjene nije isto što i više raditi kako bi se naučilo više“. Očito je kako znanstvenici nemaju usuglašena gledišta o tome što bi ocjena trebala predstavljati.

3. Učitelji

Učitelji imaju autonomiju u ocjenjivanju te oni, u pravilu, kontroliraju učestalost, svrhu i značaj ocjenjivanja. Brookhart i suradnici (2016) ističu kako su se u proteklom sto godina istraživanja ocjenjivanja općenito potvrdile velike varijacije među učiteljima u valjanosti i pouzdanosti ocjena. U većini slučajeva, učitelji svoje odluke o tome koju ocjenu dodijeliti pojedinom učeniku temelje na svojim osobnim uvjerenjima i očekivanjima, a to čine kako bi podržali i promicали uspjeh učenika (Randall i Engelhard, 2010).

Postoji niz kontekstualnih čimbenika koji mogu utjecati na ocjenjivanje koje provodi učitelj (Jönsson i Balan, 2018) te njegova procjena može biti usmjerena na postignuća (npr. napor koji učenik ulaže u učenje, angažman i sudjelovanje u radu), ali i na čimbenike osobnosti (npr. spol ili socio-ekonomsko porijeklo učenika) (Arsyad Arrafii, 2019). Učitelji primarnog obrazovanja, uzimajući u obzir ponašanje učenika i trud u učenju, skloniji su davati učenicima više ocjene nego učitelji na višim stupnjevima obrazovanja (Randall i Engelhard, 2009), a učenik primjernog ponašanja i niskog postignuća vjerojatno će biti ocijenjen prolaznom ocjenom za razliku od učenika neprikladnog ponašanja i niskog postignuća (Randall i Engelhard, 2010). U tom slučaju ocjena se koristi kao korektivno sredstvo ponašanja.

Neki učitelji prakticiraju poučavanje kojim dozvoljavaju učenicima neuspjeh očekujući da će učenici učiti iz svojih pogrešaka i biti motivirani za poboljšanje (Dyrness & Dyrness, 2008). Upitno je u kolikoj mjeri će ovakav pristup pomoći ili odmoći učenicima jer za dio učenika neuspjeh bi mogao dovesti do niskog samopoštovanja i odustajanja od novih pokušaja.

Brojna istraživanja potvrđuju kako učitelji nisu pouzdani ocjenjivači, a varijabilnost može biti prilično velika te Kilday i suradnici (2012) navode da se otprilike 40% ukupne varijance ocjene može pripisati razlikama među učiteljima, a ne učeničkim vještinama koje su ocjenjivali. Najčešće objašnjenje prisutnosti velike varijabilnosti u ocjenjivanju je da učitelji imaju različite stavove o čimbenicima koji su važni pri odlučivanju o ocjenama učenika (Arsyad Arrafii, 2019).

Istražujući koje značenje ocjena ima za učitelje, Sun i Cheng (2014) utvrdili su kako je za učitelje ocjena usko povezana s prosudjivanjem rada učenika s obzirom na (1) uloženi trud, ispunjenje zahtjeva i ostvarenu kvalitetu i (2) navikama, stavovima i motivacijom za učenje, poboljšanjem, procesom učenja i postignućem. Istovremeno, učiteljima je važno da ocjene budu poštene, a brinu i ih posljedice ocjenjivanja na školovanje učenika.

Znatan broj istraživanja ne potvrđuje pristranost u ocjenjivanju, ali postoje tendencije koje ukazuju kako su pojedine skupine (dječaci, imigranti i djeca iz obitelji lošijeg socio-ekonomskog statusa) u nepovoljnijem položaju (Bygren, 2020). Protivínský i Münich (2018) naglašavaju rodne razlike u ocjenjivanju koje nastaju kada učitelji sustavno različito ocjenjuju učenike različitog spola, ali ne zbog njihovih izvedbi nego zbog brojnih čimbenika namjerne ili nenamjerne diskriminacije, a tipičan rezultat toga je da dječaci, u prosjeku, dobivaju lošije ocjene od djevojčica, unatoč tome što su im akademiske vještine iste.

Autorice Schuster, Narciss i Bilz (2021) eksperimentom su ukazale kako su učitelji koji imaju stereotipna vjerovanja o razlikama između dječaka i djevojčica (stereotipi se odnose na vjerovanja kako su osobe muškog spola sposobnije u matematici i prirodnim znanostima te su općenito intelektualno kompetentnije, dok su osobe ženskog spola marljivije, komunikativnije i verbalno kompetentnije) pristrani prilikom evaluacije njihovih uradaka.

4. Zaključna razmatranja

S jedne strane postoji stalna glad za dokazima da učenici dobro napreduju u učenju, da su učitelji učinkoviti, da se dosežu očekivani standardi, dok istovremeno s druge postoji znatan otpor takvim nastojanjima i djelovanju (Gergen i Gill, 2020). Unatoč svim propitivanjima vrijednosti ocjene, značenju koja ona ima, učiteljske varijabilnosti u ocjenjivanju, ocjena je bila i ostaje najznačajniji pokazatelj uspješnosti učenika. I dok većina stručnjaka i laika smatra kako su promjene neophodne i treba ih provesti čim prije, usuglašenost o sadržaju tih promjena nije postignuta.

Iako se u znanstvenoj literaturi vezanoj za ocjenjivanje učenika proteže misao o neučinkovitom ocjenjivanju (Brookhart, 1993; McMillan, Myran i Workman, 2002), znatne promjene su rijetke. Kritike

ocjenjivanja učenika prisutne su već cijelo stoljeće, ali praksa ocjenjivanja učenika ostaje još uvijek kamen temeljac obrazovnog sustava (Anderson, 2018) te se ocjenjivanje smatra sastavnim dijelom potrage za boljim obrazovanjem (National Research Council, 2001).

Nadalje, globalni trend reformi obrazovanja diljem svijeta posljednjih desetljeća veći fokus stavlja na mjerjenje i kvantificiranje učeničke izvedbe kroz razne oblike sumativne procjene, bilo da se radi o ocjenjivanju ili testiranju s visokim ulozima (*eng. high-stakes testing*), odnosno testovi koji imaju važne institucionalne posljedice kao što je npr. upis određene škole ili programa (Högberg i sur., 2019). Isti autori, nakon provedenog istraživanja, naglašavaju kako se u Švedskoj, provođenjem obrazovne reforme usmjereni na povećanu upotrebu testiranja i ocjenjivanja učenika povećao stres u školi i smanjilo akademsko samopoštovanje učenika, što potencijalno može imati negativne nuspojave na zdravlje učenika pri čemu su negativni učinci reforme općenito bili jači za djevojčice.

Kao poseban problem, u svjetskim razmjerima, spominje se i inflacija ocjena. Pod pojmom inflacija ocjena podrazumijeva se fenomen nesrazmjera između ocjena koje su dodjeljivali učitelji u određenom trenutku u prošlosti i rezultata vanjske procjene novijeg datuma pri čemu do porasta ocjena nije došlo zbog stvarnog poboljšanja postignuća učenika nego zbog brojnih drugih čimbenika kao na primjer natjecanja među školama, učitelja, obrazovne politike (Arsyad Arrafii, 2019).

Nažalost, čini se kako učenici u velikom broju slučajeva uče zbog ocjene, a ne zbog znanja iako se volimo proklamirati kao društvo znanja. Imamo li namjeru postati takvo društvo, učenje kao proces treba započeti sustavno, sveobuhvatnim obuhvatom djece u ustanovama ranog i predškolskog odgoja, nastaviti osnovnim obveznim odgojem i obrazovanjem kao pripremom za daljnje cjeloživotno učenje. Naglasak bi trebao biti na učenju, a ocjenjivanje ne bi trebalo biti u prvom planu.

Pozornost učiteljskih i nastavničkih fakulteta, osim što je usmjerena na to da treba naučiti studente, buduće učitelje i nastavnike, što i kako poučavati treba biti znatnije usmjerena i na to što i kako ocjenjivati. Veća osviještenost, pripremljenost i kompetentnost učitelja i nastavnika u području dokimologije je neophodna kako bi se, ako je potrebno, mijenjala paradigma ocjenjivanja.

Buduća istraživanja u području ocjenjivanja trebala bi biti usmjerena ojačavanju kompetencija učitelja. Ocjena kao multidimenzionalni konstrukt, bez obzira na to koje dimenzije objedinjuje, trebala bi biti pedagoški promišljena i poticajna za učenika. Obrazovne politike, smjernice nadležnih tijela, programi obrazovanja učitelja neće moći ujednačiti ocjenjivanje svih učitelja jer ljudski faktor je neizbjeglan. Paradigma *uspjeha za sve* mogla bi fokus pomaknuti s ocjena na holistički razvoj svakog djeteta. Pluralizam dokimoloških rješenja koja su nastala na osnovi brojnih kvantitativnih, a danas sve više i kvalitativnih istraživanja otvaraju prostor za pomake naprijed.

LITERATURA

- Anderson, L. W. (2018): A critique of grading: Policies, practices, and technical matters. *Education Policy Analysis Archives*, 26. 49. Preuzeto sa: <http://dx.doi.org/10.14507/epaa.26.3814> [14.07.2022.]
- Arsyad Arrafii, M. (2019): Grades and grade inflation: exploring teachers' grading practices in Indonesian EFL secondary school classrooms. *Pedagogy, Culture & Society*, 1–23. <https://doi:10.1080/14681366.2019.1663246>
- Brookhart, S. M. (1993): Teachers' Grading Practices: Meaning and Values. *Journal of Educational Measurement*, 30. 2. 123–142. doi:10.1111/j.1745-3984.1993.tb01070.x
- Brookhart, S. M., Guskey, T. R., Bowers, A. J., McMillan, J. H., Smith, J. K., Smith, L. F., et al. (2016): A Century of Grading Research. *Review of Educational Research*, 86. 4. 803–848. <https://doi:10.3102/0034654316672069>
- Bygren, M. (2020): Biased grades? changes in grading after a blinding of examinations reform. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 45. 2. 292–303. <https://doi:10.1080/02602938.2019.1638885>
- Cheng, L., DeLuca, C., Braund, H., Yan, W., & Rasooli, A. (2020): Teachers' grading decisions and practices across cultures: Exploring the value, consistency, and construction of grades across Canadian and Chinese secondary schools. *Studies in Educational Evaluation*, 67. 100928. <https://doi:10.1016/j.stueduc.2020.100928>

- Cheng, Y., Sun, Y. (2015): Teachers' Grading Decision Making: Multiple Influencing Factors and Methods. *Language Assessment Quarterly*, 12. 2. 213–233. <https://doi:10.1080/15434303.2015.1010726>
- Dyrness, R., & Dyrness, A. (2008): Making the grade in middle school. *Kappa Delta Pi Record*, 44. 114–118. <https://doi:10.1080/00228958.2008.10516507>
- Elstad, J. I. (2010): Indirect health-related selection or social causation? Interpreting the educational differences in adolescent health behaviours. *Social Theory & Health*, 8. 2. 134–150. <https://doi:10.1057/sth.2009.26>
- Feldman, J. (2018): *Grading for equity: What it is, why it matters, and how it can transform schools and classrooms*. Corwin.
- Gergen, K. J. i Gill, S. R. (2020): *Beyond the Tyranny of Testing: relational Evaluation in Education*. Oxford University Press.
- Guskey, T. R., & Brookhart, S. M. (2019): *What We Know about Grading: What Works, What Doesn't, and What's Next*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Guskey, T. R., & Link, L. J. (2018): Exploring the factors teachers consider in determining students' grades. *Assessment in Education: Principles, Policy, & Practice*, 26, 303–320. Preuzeto sa: <https://doi.org/10.1080/0969594X.2018.1555515> [28.06.2022.]
- Högberg, B., Lindgren, J., Johansson, K., Strandh, M., & Petersen, S. (2019): Consequences of school grading systems on adolescent health: evidence from a Swedish school reform. *Journal of Education Policy*, 1–23. <https://doi:10.1080/02680939.2019.1686540>
- Jönsson, A., & Balan, A. (2018): Analytic or Holistic: A Study of Agreement Between Different Grading Models. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 23. 12. Preuzeto sa: <https://doi.org/10.7275/mg59-xq60> [10.07.2022.]
- Kilday, C. R., Kinzie, M. B., Mashburn, A. J., & Whittaker, J. V. (2011): Accuracy of Teacher Judgments of Preschoolers' Math Skills. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 30. 2. 148–159. <https://doi:10.1177/0734282911412722>
- Kunnath, J. P. (2017): Teacher grading decisions: Influences, rationale, and practices. *American Secondary Education*, 45. 3. 68–88.
- Låftman, S. B., Almquist, Y. B., & Östberg, V. (2013): Students' accounts of school-performance stress: a qualitative analysis of a high-achieving setting in Stockholm, Sweden. *Journal of Youth Studies*, 16. 7. 932–949. <http://doi:10.1080/13676261.2013.780126>
- Matijević, M. (2004): *Ocenjivanje u osnovnoj školi*. Zagreb: Tipex.
- McMillan, J. H., Myran, S., & Workman, D. (2002): Elementary teachers' classroom assessment and grading practices. *Journal of Educational Research*, 95. 4. 203–213. <https://doi:10.1080/00220670209596593>
- National Research Council (2001): *Knowing What Students Know: The Science and Design of Educational Assessment*. Washington, DC: The National Academies Press. Preuzeto sa: <https://doi.org/10.17226/10019> [28.06.2022.]
- Prøitz, T. S. (2013): Variations in Grading Practice – Subjects Matter. *Education Inquiry*, 4. 3. 226–229. doi:10.3402/edui.v4i3.22629
- Protivínský, T., & Münich, D. (2018): *Gender Bias in teachers' grading: What is in the grade*. *Studies in Educational Evaluation*, 59. 141–149. <https://doi:10.1016/j.stueduc.2018.07.006>
- Randall, J., & Engelhard, G. (2009): Differences Between Teachers' Grading Practices in Elementary and Middle Schools. *The Journal of Educational Research*, 102. 3. 175–186. <https://doi:10.3200/joer.102.3.175-186>
- Randall, J., & Engelhard, G. (2010): Examining the grading practices of teachers. *Teaching and Teacher Education*, 26. 7. 1372–1380. Preuzeto sa: <https://doi.org/10.1016/j.tate.2010.03.008> [23.07.2022.]
- Schuster, C., Narciss, S., & Bilz, J. (2021): Well done (for someone of your gender)! Experimental evidence of teachers' stereotype-based shifting standards for test grading and elaborated feedback. *Social Psychology of Education*, 24. 3. 809–834. <https://doi:10.1007/s11218-021-09633-y>
- Simon, M., Tierney, R. D., Forgette-Giroux, R., Charland, J., Noonan, B., & Duncan, R. (2010): A secondary school teacher's description of the process of determining report card grades. *McGill Journal of Education*, 45. 3. 535–554. <https://doi:10.7202/1003576ar>

- Sun, Y., & Cheng, L. (2014): Teachers' grading practices: meaning and values assigned. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 21. 3. 326–343. <https://doi:10.1080/0969594x.2013.76820>
- Tierney, R. D., Simon, M., & Charland, J. (2011): Being Fair: Teachers' interpretations of principles for standards-based grading. *The Educational Forum*, 75. 3. 210–227. Preuzeto sa: <https://doi.org/10.1080/00131725.2011.577669> [11.07.2022.]
- Wormeli, R. (2006): Accountability: Teaching through assessment and feedback, not grading. *American Secondary Education*, 34. 3. 14–27. Preuzeto sa: <http://www.jstor.org/stable/41064580> [05.06.2022.]

A CHANGE IN ASSESSMENT PARADIGM – A STEP TOWARDS THE UNKNOWN

Abstract

Assessment of students' work has been an integral part of reflection on educational theory and practice. Whether expressed in a summative or formative form, grades send a message to students, teachers, parents, scientists, education policy makers and the local community. Scientists and experts have not taken a unanimous stand on what a grade, which is a multidimensional construct, should represent. A vast body of research has revealed huge variations in validity and reliability of grades that teachers give students. There are frequent negative connotations and emotions felt by all stakeholders in the educational process associated with grades and assessment.

Greater awareness, preparation and competence of teachers at all levels in the field of docimology is crucial in order to, if necessary, change the assessment paradigm. Pluralism of docimological solutions which have been devised based on a vast number of quantitative, and, more recently, qualitative studies, creates space for advancement.

Keywords: *assessment, docimology, pluralism, students, teachers*

АУТОРИ / SZERZÓK / AUTORI / AUTHORS

**11. МЕЂУНАРОДНА МЕТОДИЧКА КОНФЕРЕНЦИЈА
11. NEMZETKÖZI MÓDSZERTANI KONFERENCIA
11. MEĐUNARODNA METODIČKA KONFERENCIJA
11TH INTERNATIONAL METHODOLOGICAL CONFERENCE**

1. Lidija Bakota	17. Anamarija Kanisek	33. Despina Sivevska
2. Bencéné Fekete Andrea	18. Klasnić Irena	34. Sós Katalin
3. Bernhardt Renáta	19. Marija Lörger	35. Stankov Gordana
4. Bertók Rózsa	20. Neda Lukić	36. Szaszko Rita
5. Borsos Éva	21. Magyar Ágnes	37. Александар Томашевић
6. Marta Cvitanović	22. Major Lenke	38. Vesna Trajkovska
7. Demin Andrea	23. Lidija Mesinkovska Jovanovska	39. Trembulyák Márta
8. Danijela Drožđan	24. Сања Николић	40. Viola Attila
9. Marina Đuranović	25. Papp Zoltán	41. Tomislava Vidić
10. Furcsa Laura	26. Patocskai Mária	42. Violeta Valjan Vukić
11. Győrfi Tamás	27. Sonja Petrovska	43. Smiljana Zrilić
12. Holik Ildikó Katalin	28. Pintér Krekić Valéria	44. Vedrana Živković Zebec
13. Horák Rita	29. Povázai-Sekulić Leonóra	
14. Александар Јанковић	30. Ivan Prskalo	
15. Нела Јованоски	31. Jadranka Runcheva	
16. Лаура Калмар	32. Sanda István Dániel	

СИР - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

371.13(082)

371.3(082)

37:004(082)

УЧИТЕЉСКИ факултет на мађарском наставном језику. Међународна методичка конференција (11 ; 2022 ; Суботица)

Промена парадигме у образовању и науци [Електронски извор] : зборник радова = Paradigmaváltás az oktatásban és a tudományban : tanulmánygyűjtemény / 11.

међународна методичка конференција, Суботица, 3–4. новембар 2022. = 11.

Nemzetközi Módszertani Konferencia, Szabadka, 2022. november 3–4. ; [уредници Márta Törteli Telek, Éva Vukov Raffai]. - Суботица = Szabadka = Subotica : Учитељски факултет на мађарском наставном језику, 2022

Начин приступа (URL):

https://magister.uns.ac.rs/files/kiadvanyok/konf2022/Method_ConfSubotica2022.pdf. -

Начин приступа (URL): <http://magister.uns.ac.rs/Kiadvanyaink/>. - Начин приступа

(URL): <https://magister.uns.ac.rs/Публикације/>. - Насл. са називног екрана. - Опис заснован на стању на дан: 26.12.2022. - Радови на срп. (хир. и лат.), мађ., хрв. и енгл. језику. - Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-81960-20-2

а) Учитељи -- Образовање -- Зборници б) Васпитачи -- Образовање -- Зборници в) Настава -- Методика -- Зборници г) Образовање -- Информационе технологије -- Зборници

COBISS.SR-ID 83867913